

VYSOKÁ ŠKOLA
FINANČNÍ
A SPRÁVNÍ

ZVYŠOVÁNÍ ČESKÝCH STAROBNÍCH DŮCHODŮ: JAK DÁL?

Jaroslav Vostatek

Důchodová reforma – jak dál?

2. pracovní konference OKDR, 30. 11. 2016

Osnova

- **Komplikované a nesrozumitelné schéma zvyšování státních důchodů**
- **Netransparentní „důchodové pojištění“ se dvěma nesrozumitelnými „výměrami“**
- **Možná paradigmatická reforma starobních důchodů**
- **Možné parametrické reformy starobních, invalidních a pozůstalostních důchodů**

Komplikované a nesrozumitelné schéma zvyšování státních důchodů

- 2 „výměry“ všech důchodů (světová rarita):
  - „Základní výměra“ důchodu 9 % PM od „malé“ důchodové reformy
  - „Procentní výměra“ důchodu: výdělek přes 44 % PM redukován na 26 %
- Indexace (valorizace)
  - „Základní výměra“ důchodů: 9 % PM
  - Index zvýšení průměrného starobního důchodu: index růstu spotřebitelských cen + + 1 třetina indexu růstu průměrné reálné mzdy
    - Index růstu průměrného starobního důchodu může být zvýšen na 2,7 %
  - Dopočet indexu zvýšení procentní výměry starobního důchodu z předchozích 2 rovnic
  - Aplikace indexu zvýšení procentní výměry starobního důchodu na zvýšení procentních výměr invalidních a pozůstalostních důchodů
- Každému návrhu na reformu musí předcházet analýza existujícího stavu v širším kontextu
  - Až po odsouhlasení analýzy lze předkládat návrhy na reformu
  - **Indexace důchodů musí zapadat do koncepce jednotlivých důchodů vč. jejich financování**

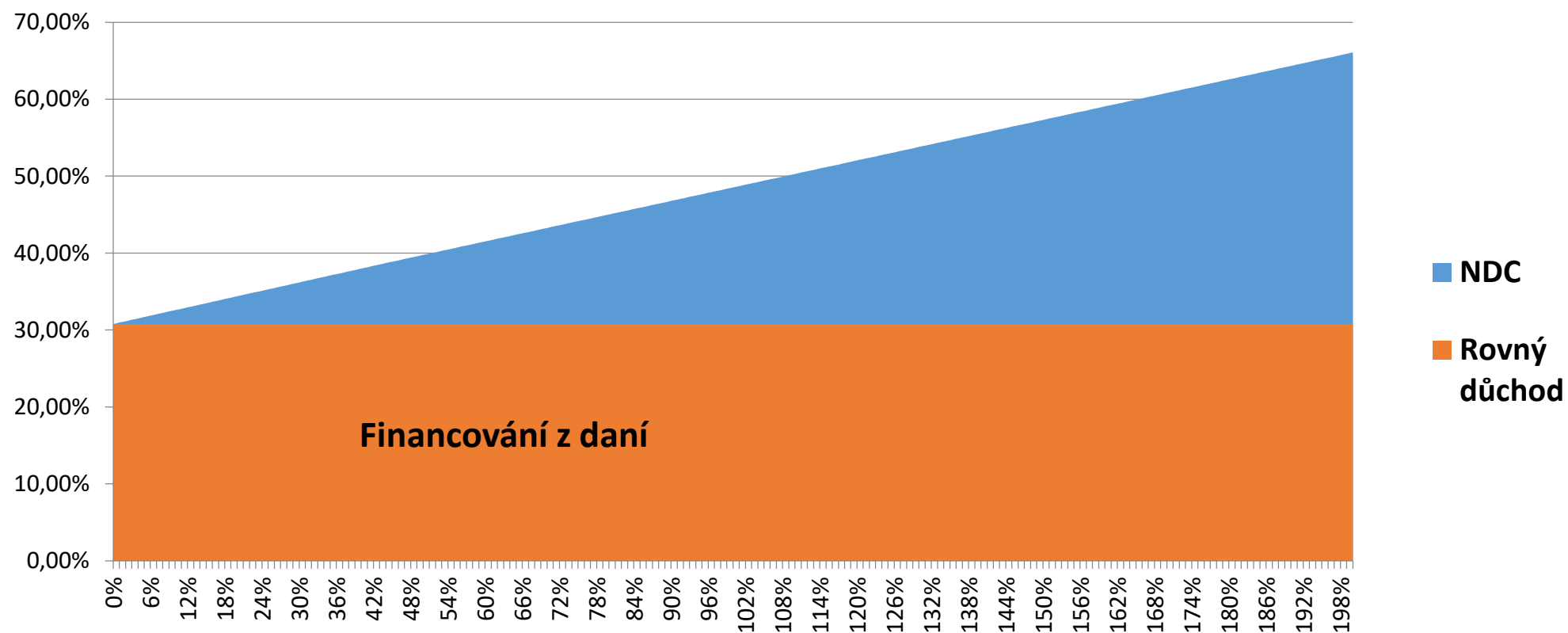
„Důchodové pojištění“ se dvěma nesrozumitelnými „výměrami“

- **Výchozí stav 1989: důchody výrazně závislé na výdělku**
  - Nově přiznávané důchody: poměrně vysoké (plná penze: 85-90 % ČPM)
  - Nedostatečné nárazové zvyšování důchodů (skrytý růst cen)
- **1990-1995: výrazná inflace, nedostatečná valorizace redukčních hranic, státní vyrovnávací příspěvek (drahotní přídavek) pro důchodce ...**
- **Reforma 1996: zavedení „důchodového pojištění“ s důchody málo závislými na výdělku (∅ plná penze muže: z 33 %)**
  - **Procentní výměra důchodů:** ∅ nově přiznaná plná starobní penze muže (45 let pojištění) byla z cca 50 % závislá na výdělku
  - **Základní výměra důchodů: nezávislá na výdělku,** relativně samostatná jednotná složka všech důchodů (i pozůstalostních)
  - **Obě výměry důchodu jsou de facto dvěma druhy důchodů – indexují se nezávisle**
    - Jaký je smysl těchto „výměr“?? Jakou logiku mají jejich parametry??

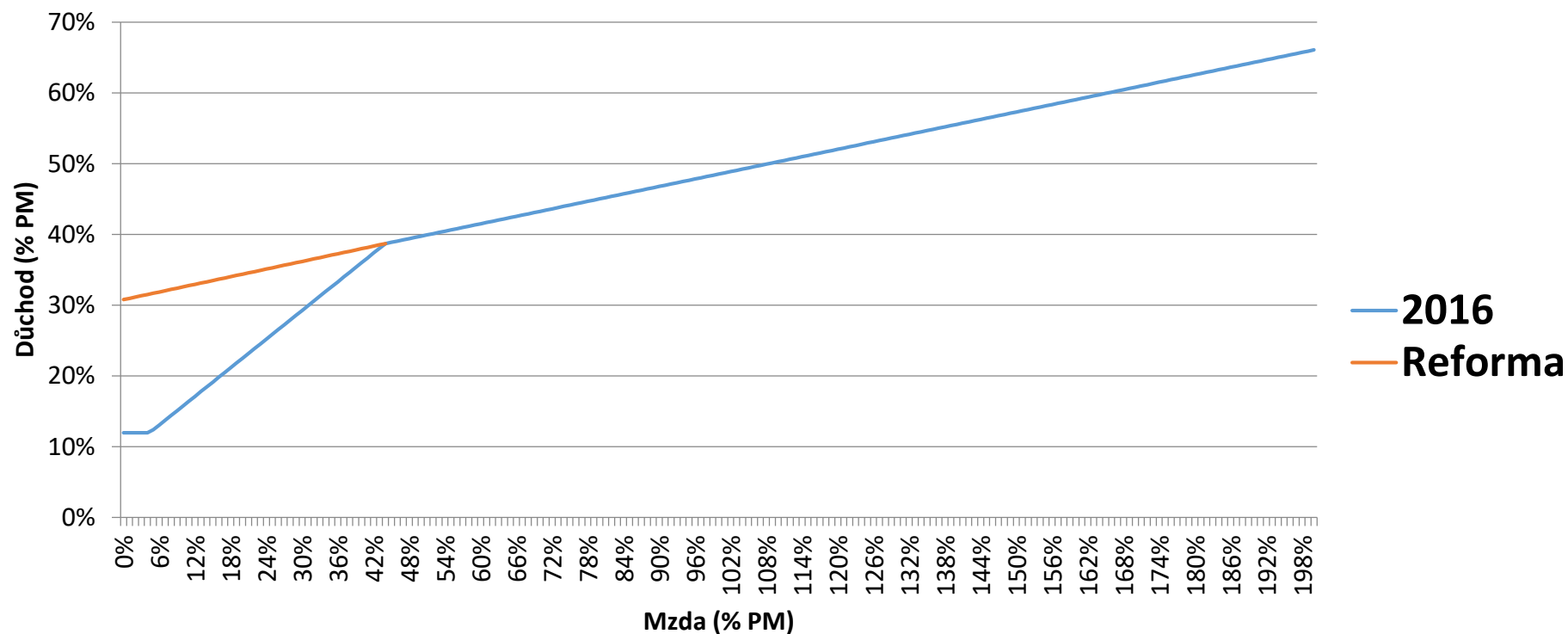
Nález Ústavního soudu ČR 2010: „důchodové pojištění“ má být (převážně) pojištěním

- Platné redukční hranice pro výpočet procentní výměry důchodu: protiústavní
  - „ve svých důsledcích a v kombinaci s ostatními parametry a stávající konstrukcí důchodového systému negarantují dostatečně ústavně zaručené právo na přiměřené hmotné zabezpečení ... a vedou k neakceptovatelné nerovnosti mezi různými skupinami důchodových pojištěnců“
- „**Celá složitá konstrukce důchodového systému je natolik netransparentní, že je pro své adresáty de facto zcela nesrozumitelná; pro většinu pojištěnců se tak vypočítaná výše důchodové dávky stává neverifikovatelnou.**“
- Reakce vlády: malá důchodová reforma
  - „Vynucený krok“: nové redukční hranice – jen dílčí posílení ekvivalence (faktické zrušení 2. redukční hranice)
  - Parametrické změny v zákoně o důchodovém pojištění
- Moderní penzijní teorie a politika: důsledně oddělit pojištění (důchod závislý na výdělku či na pojistném) a solidární pilíř (rovný či testovaný důchod)
  - Nezájem lobbistů a neoliberálů

Možná paradigmatická reforma starobních důchodů: NDC a rovný důchod

Možná parametrická reforma starobních důchodů

Možná parametrická reforma starobních důchodů

- **Základní výměra starobního důchodu: zvýšení na 30 % PM**
  - Indexace jako dnes: podle indexu růstu průměrné mzdy
    - Nebo: podle indexu růstu vybraného pojistného na základní výměru starobního důchodu
  - **Financování: pojistné na základní výměru starobního důchodu**
    - **11 % z hrubé mzdy, bez výdělkového stropu, platí zaměstnanec – místo dosavadního pojistného na zdravotní a důchodové pojištění**
      - Zaměstnavatel: pojistné na zdravotní pojištění se zvyšuje o 4,5 % ze mzdy, pojistné na důchodové pojištění se snižuje o 4,5 % ze mzdy
      - Solidární zvýšení daně z příjmů se ruší
- **Procentní výměra starobního důchodu: zrušení redukčních hranic a koeficientů**
  - **Penzijní formule: koeficient 1,5 % za rok pojištění se nahradí 0,39 %**
$$1,5 * 0,26 = 0,39$$
  - **Financování: (zbývající) pojistné na důchodové pojištění, placené zaměstnavatelem (17 % ze mzdy)**
  - **Indexace: podle indexu růstu vybraného pojistného na důchodové pojištění, placeného zaměstnavatelem**

Možná parametrická reforma důchodového věku

- **Základní výměra starobního důchodu: základní důchodový věk mužů podle platného zákona (2018: 63 let a 4 měsíce)**
  - Zastropování na 65 let
  - Zrušení předčasného odchodu do důchodu
- **Procentní výměra starobního důchodu: základní důchodový věk 60 let**
  - Prodloužení náhradní doby pojištění: péče o dítě – do věku 6 let
  - Zvýšení sazby procentní výměry při přeluhování: z 1,5 % na 2 % za každých 90 dní
  - Souběh důchodu a výdělku: procentní výměra se nezvyšuje (z tohoto titulu)
  - Zaměstnavatel neplatí pojistné za zaměstnance ve věku přes 60 let

Možná parametrická reforma invalidních důchodů

- Zrušení základní výměry invalidního důchodu
- Procentní výměra invalidního důchodu: zrušení redukčních hranic a koeficientů
  - Penzijní formule: stávající koeficienty 0,5 %, 0,75 % a 1,5 % za rok pojištění (invalidní důchod pro invaliditu 1., 2. a 3. stupně)
  - Výdělkový strop pro výpočet osobního vyměřovacího základu: 150 % PM
  - Dopočet „chybějících“ let do věku 60 let
  - Indexace: podle indexu růstu vybraného pojistného na důchodové pojištění, placeného zaměstnavatelem
  - Financování: (zbývající) pojistné na důchodové pojištění, placené zaměstnavatelem (17 % ze mzdy)

Možná parametrická reforma vdovských a vdoveckých důchodů

- Zrušení základní výměry vdovského/vdoveckého důchodu
- Procentní výměra vdovského/vdoveckého důchodu: 50 % procentní výměry originálního důchodu
  - Výplata po dobu 12 měsíců
  - Indexace: ne
  - Financování: (zbývající) pojistné na důchodové pojištění, placené zaměstnavatelem (17 % ze mzdy)

Možná parametrická reforma sirotčích důchodů

- **Základní výměra sirotčího důchodu: 30 % PM do věku 18 let (student do 20 let)**
  - **Oboustranný sirotek: 60 % PM**
  - **Indexace jako dnes: podle indexu růstu průměrné mzdy**
    - **Nebo: podle indexu růstu vybraného pojistného na základní výměru starobního důchodu**
  - **Financování: (zbývající) pojistné na důchodové pojištění, placené zaměstnavatelem (17 % ze mzdy)**
- **Zrušení procentní výměry sirotčího důchodu**

Závěry

- České „důchodové pojištění“: nesrozumitelné (kromě základního důchodového věku), „mimo“ jakýkoliv rozumný systém
- Paradigmatická reforma starobních důchodů: rozdělení na pojistný důchod a rovný důchod (i bez změny míry solidarity) → srozumitelnost, racionalizace financování a zvyšování důchodů
  - Oba veřejné pilíře vyžadují samostatné koncepce důchodového věku a oddělené financování vč. indexace
  - Rovný či testovaný důchod vyžaduje pevný důchodový věk
  - Pojistný důchod: důchodový věk lze „snížit“ na 60 let, zvýšit přírážku za přesluhování
  - Předčasné odchody do důchodu zrušit
- Možné parametrické reformy starobních, invalidních a pozůstalostních důchodů: náhradní řešení
  - Starobní důchody: základní výměra 30 % PM, procentní výměra bez redukčních hranic a sazeb
  - Invalidní důchody: základní výměra 0, procentní výměra bez redukčních hranic a sazeb
  - Vdovské a vdovecké důchody: základní výměra 0, procentní výměra, výplata 1 rok
  - Sirotčí důchody: základní výměra 30 % PM, procentní výměra 0
  - Oddělené financování základní výměry starobního důchodu (pojistné 11 % ze mzdy placené zaměstnancem) a ostatních důchodů vč. procentní výměry starobních důchodů (pojistné placené zaměstnavatelem)
  - Zvyšování důchodů sladit s financováním
- Komplexní přístup k penzím → systémové, efektivní řešení dílčích problémů vč. zvyšování důchodů

Děkuji za pozornost

jaroslav.vostatek@vsfs.cz

jvostatek@volny.cz